

GIẢM NGHÈO TRONG QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở TỈNH TÂY NINH (2016-2020)

NGUYỄN THỊ MINH NGUYỆT*

Thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016-2020, tỉnh Tây Ninh không còn hộ nghèo vào năm 2020. Trên cơ sở thực trạng giảm nghèo trong quá trình xây dựng nông thôn mới của tỉnh, bài viết đưa ra các giải pháp khuyến nghị như: thực hiện hiệu quả các chương trình, dự án; tăng nguồn vốn cho hộ nghèo và các đối tượng chính sách phát triển kinh tế; có những chính sách hỗ trợ đặc thù để phục hồi sản xuất sau tác động của đại dịch COVID-19; nhân rộng mô hình hiệu quả cao giúp người dân tham gia bảo hiểm y tế, nâng cao chất lượng dịch vụ khám chữa bệnh bảo hiểm y tế để thực hiện mục tiêu giảm nghèo bền vững giai đoạn tới, thu hẹp khoảng cách giữa thành thị và nông thôn, nâng cao đời sống của người dân nông thôn Tây Ninh.

Từ khóa: giảm nghèo, nông thôn mới, hộ nghèo, hộ cận nghèo, tỉnh Tây Ninh

Nhận bài ngày: 10/11/2021; đưa vào biên tập: 11/11/2021; phản biện: 15/11/2021; duyệt đăng: 03/12/2021

1. MỞ ĐẦU

Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới ở Việt Nam do Thủ tướng Chính phủ phê duyệt năm 2010 là chương trình phát triển tổng thể nông thôn, nhằm nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân. Mục tiêu giảm nghèo được lồng ghép trong chương trình xây dựng nông thôn mới nhằm giảm

nghèo nhanh và bền vững ở nông thôn. Qua 10 năm thực hiện chương trình, công tác giảm nghèo ở Việt Nam đã đạt được những kết quả tích cực, trong cả nước tỷ lệ hộ nghèo từ 10,7% (năm 2010) giảm còn 9,2% (năm 2016); và 4,8% (năm 2020); ở nông thôn tỷ lệ hộ nghèo từ 13,2% (năm 2010) giảm còn 11,8% (năm 2016); và 7,1% (năm 2020) (Tổng cục Thống kê, 2019: 531; 2021: 6). Vùng Đông Nam Bộ dẫn đầu cả nước về giảm nghèo, trong đó các tỉnh Bình

* Viện Khoa học xã hội vùng Nam Bộ.

Dương, Tây Ninh, Bà Rịa-Vũng Tàu và TPHCM có số hộ nghèo và tỷ lệ hộ nghèo thấp nhất cả nước vào năm 2020 (Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, 2020: 3).

Tỉnh Tây Ninh có dân số 1.165.169 người, trong đó ở nông thôn là 961.979 người (tỷ lệ 82,56% dân số toàn tỉnh) (Ban chỉ đạo Tổng điều tra dân số và nhà ở Trung ương, 2020: 159). Bắt đầu triển khai xây dựng nông thôn mới năm 2011, tỉnh Tây Ninh chỉ có 1 xã đạt 7 tiêu chí, 12 xã đạt từ 5 đến 6 tiêu chí và 69 xã đạt dưới 5 tiêu chí; bình quân đạt 3,1 tiêu chí/xã (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2019a). Số xã đạt chuẩn nông thôn mới toàn tỉnh, năm 2015 là 16 xã (tỷ lệ 20%), đến năm 2020 là 45 xã (tỷ lệ 63,38%). Năm 2020, bình quân đạt 16,3 tiêu chí/xã; tăng 2,7 tiêu chí/xã so với năm 2016 (13,6 tiêu chí/xã); có 71 xã đạt tiêu chí hộ nghèo (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2019b: 9).

Bài viết trình bày 3 nội dung chính: cách tiếp cận nghiên cứu về giảm nghèo trong xây dựng nông thôn mới; thực trạng giảm nghèo trong quá trình xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Tây Ninh giai đoạn 2016-2020; và một số vấn đề đặt ra cho giảm nghèo bền vững trong xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Tây Ninh trong thời gian tới. Nguồn số liệu chủ yếu từ kết quả rà soát hộ nghèo, cận nghèo hàng năm ở Tây Ninh của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, và kết quả thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới của các ban, ngành ở tỉnh Tây Ninh.

2. PHƯƠNG PHÁP TIẾP CẬN NGHIÊN CỨU

- Khái niệm nghèo

Đến nay, có nhiều định nghĩa khác nhau về đói nghèo, song, nhìn chung đều phản ánh các khía cạnh không có hoặc ít được hưởng thụ những nhu cầu cơ bản ở mức tối thiểu của con người; mức sống thấp hơn mức sống trung bình của cư dân địa phương; thiếu hoặc không có cơ hội lựa chọn để tham gia vào quá trình phát triển của cộng đồng. Việt Nam thừa nhận định nghĩa chung về đói nghèo của Hội nghị Chống đói nghèo khu vực Châu Á - Thái Bình Dương, do Ủy ban Kinh tế - Xã hội Châu Á và Thái Bình Dương (ESCAP) tổ chức tháng 9/1993 tại Bangkok, Thái Lan, “nghèo là tình trạng một bộ phận dân cư không được hưởng và thỏa mãn các nhu cầu cơ bản của con người mà những nhu cầu này đã được xã hội thừa nhận theo trình độ phát triển kinh tế - xã hội và phong tục tập quán của địa phương” (Thủ tướng Chính phủ, 2002: 16). Theo khái niệm nêu trên, không có chuẩn nghèo chung cho mọi quốc gia, chuẩn nghèo cao hay thấp phụ thuộc vào điều kiện cụ thể của từng quốc gia và thay đổi theo thời gian và không gian.

- Phương pháp đo lường nghèo và chuẩn nghèo giai đoạn 2016-2020

Trong nhiều thập niên kể từ năm 2015 trở về trước, đo lường nghèo của Việt Nam chủ yếu thông qua thu nhập hoặc chi tiêu của cư dân. Với sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước,

cách tiếp cận đánh giá nghèo đơn chiều đã bộc lộ những hạn chế. Từ năm 2016 đến nay, đánh giá nghèo chuyển từ cách tiếp cận đơn chiều sang tiếp cận đa chiều. Các tiêu chí đo lường nghèo đa chiều và chuẩn nghèo đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020 thực hiện theo Quyết định số 59/2015/QĐ-TTg ngày 19/11/2015 của Thủ tướng Chính phủ “Về việc ban hành chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020”. Mức độ thiếu hụt năm dịch vụ xã hội cơ bản được đo lường bằng mười chỉ số, đó là: 1) Y tế (tiếp cận các dịch vụ y tế, bảo hiểm y tế); 2) Giáo dục (trình độ giáo dục của người lớn, tình trạng đi học của trẻ em); 3) Nhà ở (chất lượng nhà ở, diện tích nhà ở bình quân đầu người); 4) Điều kiện sống (nước sạch và vệ sinh); và 5) Tiếp cận thông tin (sử dụng dịch vụ viễn thông, tài sản phục vụ tiếp cận thông tin).

Nhằm hỗ trợ các hộ gia đình khó khăn nhưng không thuộc diện hộ nghèo, hộ cận nghèo theo chuẩn nghèo quốc gia, Tây Ninh đã ban hành những cơ chế chính sách đặc thù của địa phương, như một số quyết định của Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh: Quyết định số 73/2016/QĐ-UBND ngày 29/12/2016 “Về việc quy định mức thu học phí đối với các cơ sở giáo dục công lập và chính sách miễn, giảm học phí, hỗ trợ chi phí học tập từ học kỳ II năm học 2016-2017 đến năm học 2020-2021 trên địa bàn tỉnh Tây Ninh”; Quyết định số 31/2017/QĐ-UBND ngày

21/9/2017 “Về việc quy định chuẩn hộ nghèo tỉnh và chính sách hỗ trợ hộ nghèo tiếp cận đa chiều tỉnh Tây Ninh giai đoạn 2017-2020”; Quyết định 05/2018/QĐ-UBND ngày 21/3/2021 “Ban hành quy định về chính sách hỗ trợ hệ thống xử lý nước hộ gia đình nông thôn trên địa bàn tỉnh Tây Ninh đến năm 2020”...

- Đánh giá nghèo trong xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016-2020

Trong xây dựng nông thôn mới, “Tiêu chí 11. Hộ nghèo” là một trong 19 tiêu chí của bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới, để xem xét đánh giá xã đạt chuẩn nông thôn mới. Chỉ tiêu hộ nghèo được quy định theo giai đoạn và từng vùng, giai đoạn 2016-2020, theo Quyết định số 1980/QĐ-TTg ngày 17/10/2016 của Thủ tướng Chính phủ “Về việc ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về xã nông thôn mới giai đoạn 2016-2020”, chỉ tiêu hộ nghèo đa chiều ở vùng Đông Nam Bộ, trong đó có tỉnh Tây Ninh là nhỏ hơn và bằng 1%.

3. XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI VÀ THỰC TRẠNG GIẢM NGHÈO Ở TÂY NINH (2016-2020)

Triển khai xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016-2020, toàn tỉnh đã huy động được tổng số vốn đầu tư 9.188.702 triệu đồng, trong đó đầu tư cho phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội 5.516.541 triệu đồng, phát triển kinh tế và tổ chức sản xuất 654.841 triệu đồng, giảm nghèo và an sinh xã hội 1.619.231 triệu đồng... (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2019b: 22).

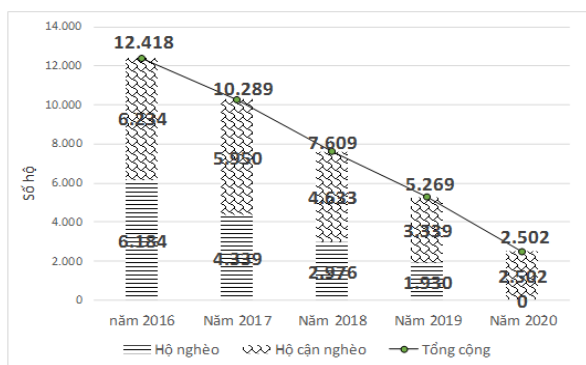
Nhằm nâng cao thu nhập cho người dân ở nông thôn, Tây Ninh đã chủ trương, định hướng phát triển sản xuất gắn với cơ cấu lại ngành nông nghiệp, chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông thôn. Cơ cấu cây trồng và vật nuôi đã chuyển đổi rõ rệt theo hướng tập trung, hình thành các vùng sản xuất chuyên canh gắn với thị trường, công nghiệp chế biến và xuất khẩu, đẩy mạnh ứng dụng khoa học công nghệ vào sản xuất, thúc đẩy liên kết theo chuỗi giá trị gắn sản xuất với tiêu thụ sản phẩm, đổi mới tổ chức sản xuất trong nông nghiệp, ngành nghề nông thôn; đào tạo nghề cho lao động nông thôn; giải quyết việc làm cho người dân nông thôn... Tỉnh đã thu hút được 79 dự án đầu tư vào nông nghiệp, tăng nguồn lực cho phát triển nông nghiệp.

Tây Ninh đã cụ thể hóa 2 chính sách của Trung ương và ban hành 5 chính sách hỗ trợ của tỉnh, như: chính sách khuyến nông, chính sách hỗ trợ thủy lợi phí, chính sách hỗ trợ chăn nuôi nông hộ, chính sách hỗ trợ đầu tư cấp nước sạch nông thôn; chính sách hỗ trợ lãi vay thực hành phát triển nông nghiệp tốt, nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ; chính sách hỗ trợ liên kết sản xuất và tiêu thụ sản phẩm nông nghiệp; hỗ trợ doanh nghiệp và người sản xuất đăng ký mã số vùng trồng đối với nông sản xuất sang Trung Quốc; hỗ trợ phần mềm truy xuất nguồn gốc... đã

tạo động lực thúc đẩy và hỗ trợ phát triển sản xuất nông nghiệp, tăng thu nhập cho người dân. Năm 2020, thu nhập bình quân đầu người ở nông thôn ước đạt 50 triệu đồng/người, tăng 13,4 triệu đồng/người so với năm 2016 (36,6 triệu đồng/người) (Sở Lao động, Thương binh và Xã hội tỉnh Tây Ninh, 2020). Các chính sách đối với hộ nghèo và hộ cận nghèo, chương trình đa dạng hóa sinh kế và nhân rộng mô hình giảm nghèo... được triển khai góp phần tăng thu nhập và tăng khả năng tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản cho hộ nghèo và hộ cận nghèo, tạo cơ hội cho người nghèo vươn lên thoát nghèo và phát triển kinh tế. Chương trình xây dựng nông thôn mới đã tác động quan trọng đến giảm nghèo giai đoạn 2016-2020 ở nông thôn và toàn tỉnh.

Với tiêu chí nghèo đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, năm 2016 tỷ lệ hộ nghèo toàn tỉnh giảm 0,02% (từ 2,10% cuối năm 2015 giảm còn 2,08%

Biểu đồ 1. Tình hình giảm nghèo ở Tây Ninh giai đoạn 2016-2020

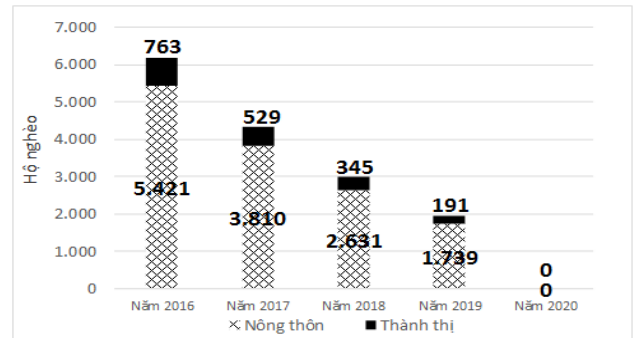
Nguồn: Tác giả xây dựng từ kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo hàng năm (2016-2020) của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội.

cuối năm 2016). Mặc dù tỷ lệ hộ nghèo giảm, song số hộ nghèo toàn tỉnh lại tăng 67 hộ (từ 6.117 hộ nghèo cuối năm 2015, lên 6.184 hộ nghèo cuối năm 2016). Số hộ và tỷ lệ hộ cận nghèo đều giảm từ 6.467 hộ (tỷ lệ 2,22%, cuối năm 2015) còn 6.234 hộ (tỷ lệ 2,10%, cuối năm 2016).

Từ năm 2017 đến năm 2020, số hộ nghèo và tỷ lệ hộ ở Tây Ninh đã giảm nhanh, từ 6.184 hộ (tỷ lệ 2,08%, cuối năm 2016) xuống còn 4.339 hộ (tỷ lệ 1,47%, cuối năm 2017); 2.976 hộ (tỷ lệ 0,99%, cuối năm 2018); 1.930 hộ (tỷ lệ 0,62%, cuối năm 2019); và không còn hộ nghèo vào cuối năm 2020. Số hộ và tỷ lệ hộ cận nghèo toàn tỉnh cũng giảm hàng năm, từ 6.234 hộ (tỷ lệ 2,10%, cuối năm 2016) xuống còn 5.950 hộ (tỷ lệ 2,01%, cuối năm 2017); 4.633 hộ (tỷ lệ 1,55%, cuối năm 2018); 3.339 hộ (tỷ lệ 1,07%, cuối năm 2019); và 2.502 hộ (tỷ lệ 0,79%, cuối năm 2020). Xếp hạng mức độ nghèo giữa 63 tỉnh, thành phố trong cả nước năm 2020, Tây Ninh có số hộ nghèo và tỷ lệ hộ nghèo thấp thứ 3, chỉ đứng sau TPHCM và Bình Dương (Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, 2021: 3).

Giai đoạn 2016-2020, hàng năm, số hộ nghèo ở nông thôn Tây Ninh cũng giảm nhanh, từ 5.421 hộ (năm

Biểu đồ 2. Tình hình giảm nghèo ở nông thôn và thành thị tỉnh Tây Ninh giai đoạn 2016-2020

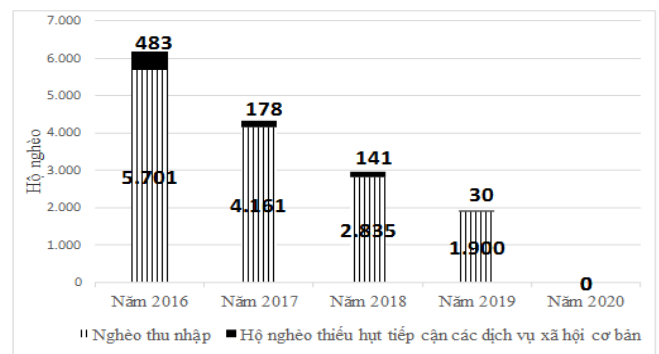

Nguồn: Tác giả xây dựng từ kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo hàng năm (2016-2020) của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội.

2016), xuống còn 3.810 hộ (năm 2017), 2.631 hộ (năm 2018), 1.739 hộ (năm 2019) và không còn hộ nghèo vào cuối năm 2020. Mặc dù số hộ nghèo ở nông thôn giảm nhanh, tuy nhiên, tỷ lệ hộ nghèo ở nông thôn vẫn luôn chiếm khoảng 90% tổng số hộ nghèo toàn tỉnh.

Hàng năm, phần lớn hộ nghèo ở Tây Ninh vẫn là nghèo về thu nhập, chiếm

Biểu đồ 3. Tình hình giảm nghèo về thu nhập và thiếu hụt tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản ở Tây Ninh giai đoạn 2016-2020

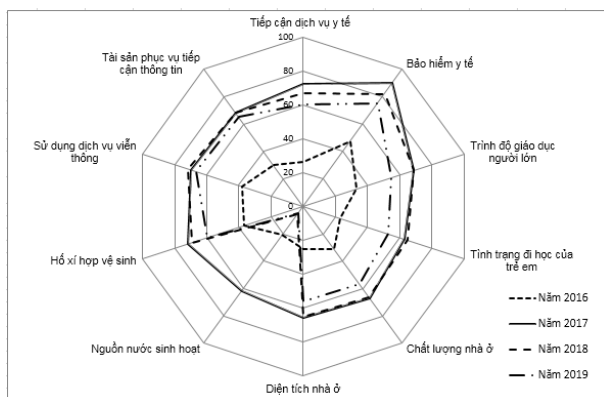
Nguồn: Tác giả xây dựng từ kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo hàng năm (2016-2020) của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội.

trên 92% tổng số hộ nghèo, cao nhất là 98,45% (năm 2019). Hộ nghèo hạn chế trong tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản chiếm chưa tới 8%, thấp nhất là 1,55% (năm 2019).

Trong 10 chỉ số dịch vụ xã hội cơ bản, tỷ lệ hộ nghèo thiếu hụt bảo hiểm y tế trong tổng số hộ nghèo hàng năm luôn cao nhất và tỷ lệ hộ nghèo thiếu hụt nguồn nước sinh hoạt hợp vệ sinh luôn thấp nhất. Tỷ lệ hộ nghèo thiếu hụt bảo hiểm y tế chiếm 26,05% tổng số hộ nghèo (1.611 hộ, năm 2016); tăng lên 71,86% (3.118 hộ, năm 2017); giảm còn 67,14% (1.998 hộ, năm 2018); và 60,36% (1.165 hộ, năm 2019). Tỷ lệ hộ nghèo thiếu hụt nguồn nước sinh hoạt hợp vệ sinh là 21,01% (1.300 hộ, năm 2016); tăng lên 61,58% (2.672 hộ, năm 2017); giảm nhanh còn 6,32% (188 hộ, năm 2018); và 5,65% (109 hộ, năm 2019).

Với một số dịch vụ xã hội cơ bản khác,

Biểu đồ 4. Mức độ thiếu hụt tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản của hộ nghèo ở Tây Ninh giai đoạn 2016-2019

Nguồn: Tác giả xây dựng từ kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo hàng năm (2016-2019) của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội.

Tây Ninh đã đạt được nhiều kết quả tích cực. Đến năm 2019, toàn tỉnh có 100% số xã được công nhận đạt chuẩn quốc gia về y tế; có 100% xã đạt phổ cập giáo dục trung học cơ sở mức độ 1 (ít nhất có 80% người trong độ tuổi 15 - 18 tốt nghiệp trung học cơ sở, đối với xã có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn tỷ lệ này là 70%); tỷ lệ hộ dân ở nông thôn được sử dụng nước sạch, hợp vệ sinh là 99%; có 92,5% số xã đạt tiêu chí về thông tin và truyền thông; 83,8% số xã đạt tiêu chí về nhà ở dân cư... (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2019: 6).

4. MỘT SỐ VẤN ĐỀ ĐẶT RA CHO GIẢM NGHÈO BỀN VỮNG TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở TÂY NINH TRONG THỜI GIAN TỚI

Triển khai thực hiện Chương trình nông thôn mới giai đoạn 2016-2020, Tây Ninh đã đạt được những kết quả tích cực trong giảm nghèo. Tuy nhiên, vẫn còn một số bất cập trong các hoạt động làm hạn chế hiệu quả giảm nghèo, chẳng hạn: dự án hỗ trợ phát triển sản xuất, đa dạng hóa sinh kế và nhân rộng mô hình giảm nghèo ở một số địa phương triển khai còn chậm; có những dự án nội dung hỗ trợ phát triển sản xuất so với trước đây chưa có thay đổi, như: không khảo sát kỹ đối tượng và nhu cầu của hộ nghèo để tạo sinh kế phù hợp mà chỉ hỗ trợ giống vật nuôi, chưa lồng ghép các hình thức sản xuất khác như cho thuê đất, vay vốn ngân hàng

chính sách... (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2019: 8).

Thời gian qua, đại dịch COVID-19 diễn biến phức tạp ở khu vực phía Nam trong đó có Tây Ninh, đã tác động nghiêm trọng đến kinh tế - xã hội nói chung, việc làm và thu nhập của người lao động nói riêng, khiến nguy cơ tái nghèo hiện hữu ở nhiều địa phương trong tỉnh (Nhi Trần, Trúc Ly, 2021). Theo báo cáo của Sở Lao động, Thương binh và Xã hội tỉnh Tây Ninh, đến tháng 10/2021, số lao động tạm ngưng làm việc do ảnh hưởng từ dịch bệnh COVID-19 trên địa bàn tỉnh là 93.948 người, số lao động chấm dứt hợp đồng lao động là 12.579 người (Lê Việt, 2021). Đại dịch đã tác động xấu đến sản xuất, thu hoạch, chế biến và tiêu thụ nông sản. Trong thời gian thực hiện giãn cách xã hội theo Chỉ thị 16/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ, nhiều mặt hàng nông sản bị ứ ứ, đứt gãy chuỗi cung ứng gây khó khăn trong tiêu thụ, rớt giá sâu, thậm chí không bán được, dẫn đến tình trạng thua lỗ cho người sản xuất (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2021). Một số nông sản chủ lực của tỉnh như: cao su, điều, mì và cây ăn trái gặp khó khăn trong xuất khẩu (Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh, 2020: 12). Về thiếu hụt tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản của hộ nghèo ở Tây Ninh giai đoạn 2016-2020, mức độ thiếu hụt bảo hiểm y tế của hộ nghèo hàng năm luôn có tỷ lệ cao nhất. Năm 2020, mặc dù Tây Ninh không còn hộ nghèo, tuy nhiên, thực tế vẫn còn trên 10%

dân số không tham gia bảo hiểm y tế. Đến tháng 12/2020, tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế ở Tây Ninh đạt 85,89% dân số (973.461 người) (Lê Thùy, 2021), thấp hơn mức bình quân chung của cả nước (90,85% dân số) (Bích Liên, 2021). Nhìn chung, số người hiện không tham gia bảo hiểm y tế chủ yếu sinh sống ở khu vực nông thôn, người làm nông nghiệp, lâm nghiệp, ngư nghiệp và diêm nghiệp có mức sống trung bình và một số đối tượng khác (Anh Thu, 2019).

Trong xây dựng nông thôn mới, tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế được cho là chỉ tiêu khó thực hiện và khó bền vững (Đ.K., 2020; Đại Dương, 2021). Việc đạt chỉ tiêu này đối với xã đang trong quá trình về đích nông thôn mới; duy trì bền vững và nâng cao chỉ tiêu này đối với xã sau khi đạt chuẩn nông thôn mới ở nhiều địa phương gặp khó khăn. Một số địa phương sau khi đạt chuẩn nông thôn mới, tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế đã giảm, thậm chí còn thấp hơn mức quy định đạt chuẩn nông thôn mới (tỷ lệ 85%). Như ở huyện Tân Biên, đến tháng 5/2020, trong các xã đã đạt chuẩn nông thôn mới chỉ có xã Tân Lập duy trì tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế là 87,69%; còn các xã khác tỷ lệ này đều giảm thấp hơn mức quy định, như: Tân Phong: 81% và Hòa Hiệp: 78,8%; các xã ở huyện Tân Châu, như: Thái Bình: 78,31%; Thanh Điền: 75,9% và An Bình 81,39%; tại huyện Châu Thành: Thanh Điền: 75,9%; Thái Bình: 78,31%

và An Bình: 81,39% (Đ.K., 2020)... Đến tháng 10/2021, toàn tỉnh có 27 xã có tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế dưới 80% (Đ.V.T., 2020).

Nguyên nhân còn một bộ phận người dân chưa tham gia bảo hiểm y tế, đó là nhiều xã sau khi được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, nguồn kinh phí hỗ trợ không còn, do đó tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế giảm, một số hộ gia đình điều kiện kinh tế chưa ổn định nên chưa tích cực tham gia bảo hiểm y tế, một số người dân có tâm lý chủ quan đối với sức khỏe nên thờ ơ với việc tham gia bảo hiểm y tế; một số địa phương có tình trạng chạy theo thành tích, vận động người dân tham gia bảo hiểm y tế ngắn hạn để đạt chỉ tiêu 85% dân số tham gia bảo hiểm y tế vào thời điểm cuối năm... (Đ.K., 2020). Bên cạnh đó, một số người dân hiện không tham gia bảo hiểm y tế là người không hài lòng với chất lượng khám chữa bệnh bảo hiểm y tế, như: cơ sở vật chất thiếu thốn, thái độ phục vụ của cán bộ y tế, tình trạng thiếu thuốc điều trị... nên họ không muốn tham gia nữa (Đại Dương, 2021).

5. KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

Thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới ở Tây Ninh giai đoạn 2016-2020, hạ tầng kinh tế - xã hội ở nông thôn được chú trọng đầu tư; các chính sách phát triển sản xuất, đa dạng hóa sinh kế và chính sách hỗ trợ cho hộ nghèo, hộ cận nghèo được triển khai đã góp phần quan trọng giảm nghèo nhanh ở nông thôn và

toàn tỉnh trong những năm qua. Ở giai đoạn này, hộ nghèo ở Tây Ninh chủ yếu là ở nông thôn và nghèo về thu nhập. Về tình trạng thiếu hụt các dịch vụ xã hội cơ bản của hộ nghèo, hàng năm, thiếu hụt bảo hiểm y tế luôn có tỷ lệ cao nhất trong khi nguồn nước sinh hoạt hợp vệ sinh ít thiếu hụt.

Để thực hiện mục tiêu giảm nghèo bền vững giai đoạn 2021-2025, thu hẹp khoảng cách giữa thành thị và nông thôn, nâng cao đời sống của người dân nông thôn, một số khuyến nghị được đưa ra như sau:

- Các cấp chính quyền tiếp tục triển khai một cách hiệu quả các nội dung chương trình xây dựng nông thôn mới; các chính sách hỗ trợ hộ nghèo trên cơ sở khảo sát, đánh giá nhu cầu của hộ để từ đó có các nội dung hỗ trợ phù hợp.
- Tiếp tục đa dạng hóa, tăng nguồn vốn huy động cho chương trình xây dựng nông thôn mới. Đẩy mạnh hoạt động tín dụng ưu đãi đối với hộ nghèo, hộ cận nghèo và hộ mới thoát nghèo gắn với chính sách khuyến nông, khuyến công, chuyển giao khoa học kỹ thuật.
- Địa phương cần khảo sát, đánh giá nhanh và đầy đủ những thiệt hại trong sản xuất nông nghiệp của các hộ gia đình bởi tác động của dịch bệnh COVID-19, từ đó có những hỗ trợ phục hồi sản xuất trong mùa vụ tiếp theo. Triển khai nhiều kênh hỗ trợ người lao động mất việc làm để họ sớm ổn định sinh kế.

- Thúc đẩy tinh thần tự vươn lên thoát nghèo của người dân, khuyến khích hộ gia đình sử dụng một cách hiệu quả nội lực và các nguồn lực.

- Đẩy mạnh công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức của người dân nông thôn về chính sách bảo hiểm y tế. Nhân rộng một số mô hình của cộng đồng có hiệu quả cao giúp người dân tham gia bảo hiểm y tế thuận lợi hơn, như: “Tổ phụ nữ giúp nhau mua bảo hiểm y tế”, “Nhóm phụ nữ tiết kiệm tham gia bảo hiểm y tế”; “Góp

vốn xoay vòng mua bảo hiểm y tế”... Trong xây dựng nông thôn mới, có thể dành một khoản kinh phí để hỗ trợ những hộ gia đình khi phải gặp khó khăn (như mất việc làm bởi dịch bệnh COVID-19, tai nạn, bệnh hiểm nghèo...) để họ tham gia bảo hiểm y tế được liên tục.

- Nâng cao hơn nữa chất lượng dịch vụ khám, chữa bệnh bảo hiểm y tế vì lợi ích của người dân, đặc biệt là ở tuyến y tế cơ sở. □

CHÚ THÍCH

Bài viết là một phần kết quả nghiên cứu của đề tài khoa học cấp Bộ năm 2021-2022: *Sự tham gia của cộng đồng tộc người vào quá trình xây dựng nông thôn mới ở vùng biên giới tỉnh Tây Ninh* do tác giả làm chủ nhiệm, Viện Khoa học xã hội vùng Nam Bộ chủ trì.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

1. Anh Thu. 2020. “Rút ngắn lộ trình bảo hiểm y tế toàn dân”, <https://nhandan.com.vn/bh-xh-va-cuoc-song/rut-ngan-lo-trinh-bao-hiem-y-te-toan-dan-613119/>, truy cập ngày 5/4/2021.
2. Ban chỉ đạo Tổng điều tra dân số và nhà ở Trung ương. 2020. *Kết quả tổng điều tra dân số và nhà ở thời điểm 0 giờ ngày 01 tháng 4 năm 2019*. Hà Nội: Nxb. Thống kê.
3. Bích Liên. 2021. “Hết năm 2020, gần 88 triệu người đã tham gia bảo hiểm y tế”. <https://dangcongsan.vn/y-te/het-nam-2020-gan-88-trieu-nguoi-da-tham-gia-bao-hiem-hiem-y-te-594867.html>, truy cập ngày 22/10/2021.
4. Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội. 2017. *Quyết định phê duyệt kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo năm 2016 theo chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, Quyết định số 945/QĐ-LĐTBXH*, ngày 22/6/2017, Hà Nội.
5. Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội. 2018. *Quyết định công bố kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo năm 2017 theo chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, Quyết định số 862/QĐ-LĐTBXH*, ngày 04/7/2018, Hà Nội.
6. Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội. 2019. *Quyết định công bố kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo năm 2018 theo chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, Quyết định số 1052/QĐ-LĐTBXH*, ngày 29/7/2020, Hà Nội.
7. Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội. 2020. *Quyết định công bố kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo năm 2019 theo chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, Quyết định số 835/QĐ-LĐTBXH*, ngày 15/7/2020, Hà Nội.

8. Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội. 2021. *Quyết định công bố kết quả rà soát hộ nghèo, hộ cận nghèo năm 2020 theo chuẩn nghèo tiếp cận đa chiều áp dụng cho giai đoạn 2016-2020, Quyết định số 576/QĐ-LĐTBXH*, ngày 18/5/2021, Hà Nội.
9. Đại Dương. 2021. “Xã Chà Là: người dân tham gia bảo hiểm y tế cao nhất huyện Dương Minh Châu”. <https://baotayninh.vn/xa-cha-la-nguoi-dan-tham-gia-bhyt-cao-nhat-huyen-duong-minh-chau--a129546.html>, truy cập ngày 15/3/2021.
10. Đ.K. 2020. “Tây Ninh: Các xã nông thôn mới nỗ lực duy trì tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế”. <https://dangcongsan.vn/thong-tin-kinh-te/tay-ninh-cac-xa-nong-thon-moi-no-luc-duy-tri-ty-le-nguoi-dan-tham-gia-bao-hiem-y-te-560515.html>, truy cập ngày 20/8/2021.
11. Đ.V.T. 2020. “Tây Ninh: Tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm y tế đạt 84%”. <https://baotayninh.vn/tay-ninh-ty-le-nguoi-dan-tham-gia-bhyt-dat-84--a127562.html>, truy cập ngày 20/8/2021.
12. Lê Thùy. 2021. “Chính sách bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế góp phần bảo đảm an sinh xã hội”, <https://baotayninh.vn/chinh-sach-bhxh-bhyt-gop-phan-bao-dam-an-sinh-xa-hoi-a138962.html>, truy cập ngày 08/11/2021.
13. Lê Việt. 2021. “Gần 94.000 lao động ở Tây Ninh phải tạm ngưng làm việc do đại dịch COVID-19”. <http://laodongxahoi.net/gan-94000-lao-dong-o-tay-ninh-phai-tam-ngung-lam-viec-do-dai-dich-covid-19-1321216.html>, truy cập ngày 28/10/2021.
14. Nhi Trần, Trúc Ly. 2021. “Kỳ cuối: Chỗ dựa cho nhân dân”. <https://baotayninh.vn/ky-cuoi-cho-dua-cho-nhan-dan-a138438.html>, truy cập ngày 28/10/2021.
15. Sở Lao động, Thương binh và Xã hội tỉnh Tây Ninh. 2020. “Giai đoạn 2016-2020: Tỷ lệ hộ nghèo hằng năm giảm 1,3%”. <https://soldtbxh.tayninh.gov.vn/Lists/TinChuyenNganh/DispForm.aspx?ID=1480>, truy cập ngày 28/10/2021.
16. Thủ tướng Chính phủ. 2002. *Chiến lược toàn diện về tăng trưởng và xóa đói giảm nghèo*. Hà Nội.
17. Tổng cục Thống kê. 2019. *Kết quả khảo sát mức sống dân cư Việt Nam năm 2018*. Hà Nội: Nxb. Thống kê.
18. Tổng cục Thống kê. 2021. “Kết quả sơ bộ khảo sát mức sống dân cư năm 2020”. Hà Nội.
19. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. 2019. “Báo cáo kết quả thực hiện các chương trình mục tiêu quốc gia năm 2019”, Báo cáo số 425/BC-UBND, ngày 22/11/2019. Tây Ninh.
20. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. 2019a. “Chương trình nông thôn mới: Diện mạo nông thôn ngày càng đổi mới”. <https://www.tayninh.gov.vn/Lists/tintucsukien/DispForm.aspx?ID=22795&CategoryId=&PageIndex=191>, truy cập ngày 20/4/2021.
21. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. 2019b. “Báo cáo kết quả thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016-2020, định hướng giai đoạn 2021-2025”, Báo cáo số 38/BC-UBND, Tây Ninh, ngày 21/10/2019.
22. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. 2020. “Báo cáo kết quả thực hiện các chương trình mục tiêu quốc gia năm 2020”, Báo cáo số 440/BC-UBND, Tây Ninh, ngày 25/11/2020.
23. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. 2021. “Tiêu thụ nông sản trong tình hình dịch COVID-19”. <https://www.tayninh.gov.vn/Lists/tintucsukien/DispForm.aspx?ID=25674&InitialTabId= Ribbon.Read>, truy cập ngày 25/10/2021.